

P L S K I
FADN

SYSTEM ZBIERANIA I WYKORZYSTYWANIA
DANYCH RACHUNKOWYCH Z GOSPODARSTW ROLNYCH

Opis realizacji planu wyboru próby gospodarstw rolnych dla Polskiego FADN w 2010 roku

WARSZAWA 2010

Opis realizacji planu wyboru próby gospodarstw rolnych dla Polskiego FADN w 2010 roku

Spis treści

1.	Wstęp	2
2.	Opis populacji gospodarstw rolnych	2
3.	Zastosowane definicje	3
4.	Podział Polski na regiony	4
5.	Populacja generalna gospodarstw rolnych w Polsce, pole obserwacji i próba gospodarstw Polskiego FADN.....	7
6.	Struktura próby gospodarstw rolnych Polskiego FADN	10
7.	Realizacja planu wyboru.....	13

Opracowanie:

Lech Goraj – kier. zespołu

Dariusz Osuch

Witold Sierański

Izabela Ziętek

1. Wstęp

W ramach zadań określonych Ustawą z dnia 29 listopada 2000 r. o zbieraniu i wykorzystywaniu danych rachunkowych z gospodarstw rolnych z późniejszymi zmianami, w 2010 r. kontynuowano prace mające na celu tworzenie bazy danych o dochodach reprezentatywnej próby towarowych gospodarstw rolnych.

Wszystkie obliczenia wykorzystane do opracowania planu wyboru wykonano w IERiGŻ-PIB na podstawie danych udostępnionych przez GUS z Powszechnego Spisu Rolnego'2002 oraz wyników badań czerwcowych z użyciem formularza R-CzSR'2005 i badania struktury gospodarstw rolnych w czerwcu 2007 z użyciem formularza R-SGR'2007.

Zgodnie z rozporządzeniem Komisji Europejskiej nr 1242/2008 z dnia 8 grudnia 2008 roku ustanawiającym wspólnotową typologię gospodarstw rolnych (Official Journal of the European Union z 13.12.2008, L335/3) z późniejszą zmianą od 2010 roku nastąpiła zmiana przeprowadzania klasyfikacji gospodarstw rolnych wg standardów unijnych, a co za tym idzie także zmiana zasad doboru gospodarstw do badań. Współczynniki standardowej nadwyżki bezpośredniej (SGM) zastąpiono współczynnikami standardowej produkcji (SO - ang. Standard Output). Decyzja ta spowodowała znaczne zmiany aktualnego Planu Wyboru gospodarstw i struktury gospodarstw uczestniczących w badaniach w stosunku do poprzednich. Ponadto Komitet Krajowy ds. Systemu Zbierania i Wykorzystywania Danych Rachunkowych podjął decyzję o czasowym zbieraniu danych rachunkowych z 11000 gospodarstw ze względu na zmniejszenie środków finansowych na 2010 rok. W związku z powyższym na czas ograniczonych środków finansowych opracowano Plan Doboru dla 11000 gospodarstw (a nie z 12100 jak wyznacza Plan Wyboru gospodarstw).

2. Opis populacji gospodarstw rolnych ¹

Jednym z działań zmierzających do utworzenia podstawy do opracowania planu wyboru próby gospodarstw rolnych dla FADN, było uzyskanie niezbędnych danych o gospodarstwach rolnych funkcjonujących na terenie Polski. W tym celu przeprowadzono Powszechny Spis Rolny w dniach 21.05-08.06.2002 wg stanu na dzień 20.05.2002 r. godz. 24.00. Spisem zostały objęte gospodarstwa indywidualne o powierzchni użytków rolnych powyżej 0,1 ha; osoby

¹ Rozdział opracowano na podstawie publikacji: Raport z wyników Powszechnego Spisu Rolnego 2002, GUS, Warszawa 2003.

fizyczne będące właścicielami zwierząt gospodarskich, nie posiadające użytków rolnych lub posiadające użytki rolne o powierzchni mniejszej niż 0,1 ha oraz gospodarstwa rolne będące w użytkowaniu osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej.

Celem PSR'2002 było m.in. zapewnienie podstawowych informacji o gospodarstwach rolnych, dostarczenie niezbędnych danych w celu wywiązania się Polski ze zobowiązań wobec organizacji międzynarodowych oraz budowa (i aktualizacja) operatów losowania prób w badaniach reprezentacyjnych.

Zakres tematyczny był zgodny z zakresem Badań Struktury Gospodarstw Rolnych (ang. Farm Structure Surveys (FSS)), co m.in. umożliwiło przeprowadzenie klasyfikacji gospodarstw rolnych zgodnie z prawodawstwem UE w tym zakresie tj. ze Wspólnotową Typologią Gospodarstw Rolnych.

Badanie z użyciem formularza GUS R-CzSR'2005 zostało przeprowadzone w czerwcu 2005 r. na próbie ok. 200 tys. gospodarstw indywidualnych i we wszystkich gospodarstwach rolnych osób prawnych i jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej.

Badanie z użyciem formularza GUS R-SGR'2007 zostało przeprowadzone w czerwcu 2007 r. na próbie prawie 205 tys. gospodarstw rolnych.

3. Zastosowane definicje

Za **gospodarstwo rolne** uważa się grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem, jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą oraz prawami i obowiązkami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

Za **gospodarstwo indywidualne** uważa się gospodarstwo rolne o powierzchni użytków rolnych od 0,10 ha, będące własnością lub znajdujące się w użytkowaniu osoby fizycznej lub grupy osób.

Za **właściciela zwierząt gospodarskich** uważa się osobę nie posiadającą użytków rolnych lub posiadającą użytki o powierzchni mniejszej niż 0,10 ha, która ma co najmniej: 1 sztukę bydła lub (i) 5 sztuk trzody chlewnej albo 1 lochę lub (i) 3 sztuki owiec bądź kóz lub (i) 1 konia lub (i) 30 sztuk drobiu lub (i) 5 sztuk samic zwierząt futerkowych (w tym królików) lub (i) 1 pień pszczeli.

4. Podział Polski na regiony

W ramach projektu Phare 2000 Nr PL0006.09.06 „Przygotowanie i wdrożenie wybranych mechanizmów Wspólnej Polityki Rolnej (CAP) – Pomoc techniczna (FADN)” wyodrębniono w Polsce cztery regiony SGM dla potrzeb przeprowadzania Wspólnotowej Typologii Gospodarstw Rolnych funkcjonujących w Polsce.

Pamiętając, że nadwyżka bezpośrednia stanowi metodyczną podstawę określania standardowej nadwyżki bezpośredniej, w skład kryteriów wydzielenia regionów rolniczych weszły czynniki wyznaczające efekty produkcyjne gospodarstw rolnych. Innym założeniem obowiązującym w wyznaczaniu makroregionów SGM było zachowanie zwartości granic regionów. Ponadto na podstawie zalecenia przekazanego w trakcie warsztatów FADN w Brukseli w maju 2000 r. przyjęto zasadę wyznaczania granic makroregionów SGM z zachowaniem zwartości geograficznej regionów wyznaczanym co najmniej na poziomie NUTS 3 (The Nomenclature of Territorial Units for Statistics).

W tym czasie w Polsce obowiązywał podział na jednostki terytorialne porównywalne do stosowanych w Unii Europejskiej. Kierując się zaleceniem Komisji, w przypadku Polski minimalnym poziomem do wyznaczenia granic regionu SGM jest podregion (grupa powiatów) NTS 3 (Nomenklatura Jednostek Terytorialnych do Celów Statystycznych). Jednak mając na uwadze dostępność danych statystycznych, zdecydowano o wyznaczaniu granic regionów SGM według granic jednostek NTS 2, którymi w przypadku Polski były województwa.

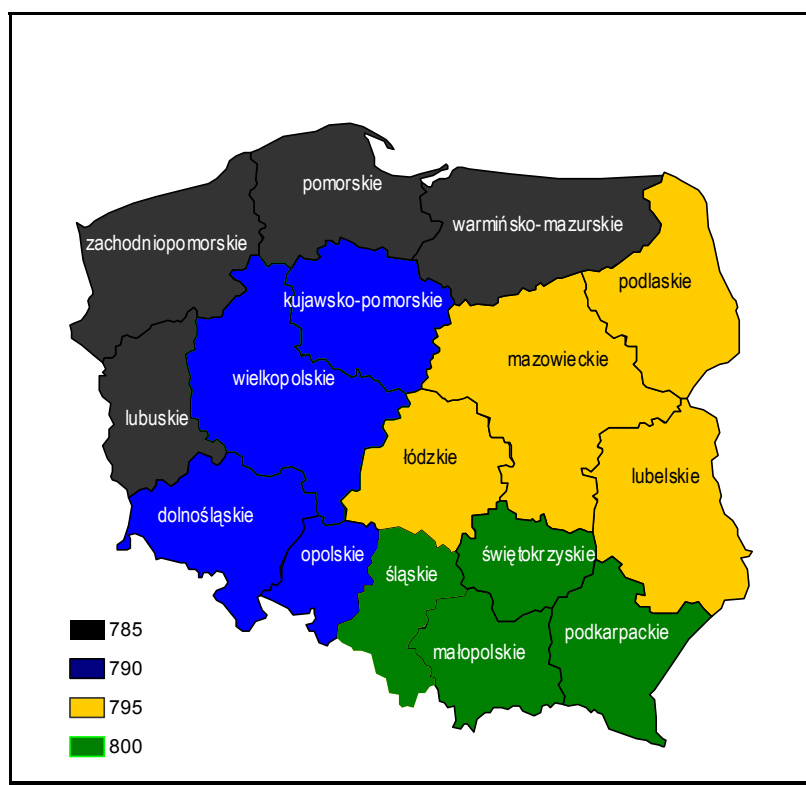
Dla wyłonienia jednorodnych makroregionów dla potrzeb określenia parametrów SGM „2000” posłużono się 7 parametrami statystycznymi opisującymi czynniki wyznaczające efekty produkcyjne gospodarstw rolnych, a mianowicie:

1. Powierzchnia użytków rolnych w średnim indywidualnym gospodarstwie rolnym w 1996 r. (obecna nazwa gospodarstwo indywidualne o powierzchni użytków rolnych powyżej 1 ha).
2. Procentowy udział trwałych użytków zielonych w użytkach rolnych ogółem w 2001 r.
3. Liczba krów dojnych w średnim indywidualnym gospodarstwie rolnym (średnio z lat 1999-2001).

4. Liczba trzody ogółem w średnim indywidualnym gospodarstwie rolnym (średnio z lat 1999-2001).
5. Plon zbóż w całym rolnictwie (średnio z lat 1999-2001).
6. Roczna produkcja mleka od 1 krowy (średnio z lat 1999-2001).
7. Zużycie NPK w kg na 1 ha użytków rolnych ogółem w 2001 r.

Na podstawie przeprowadzonej analizy odchyień wymienionych parametrów przy wstępnie przyjętym założeniu o maksymalnej liczbie regionów stwierdzono, że linie podziału dla wyznaczenia 4 regionów przebiegają wzdłuż linii wyznaczających granice rejonów NTS 2, czyli województw i każdy z regionów obejmuje po 4 rejony NTS 2 (po 4 województwa).

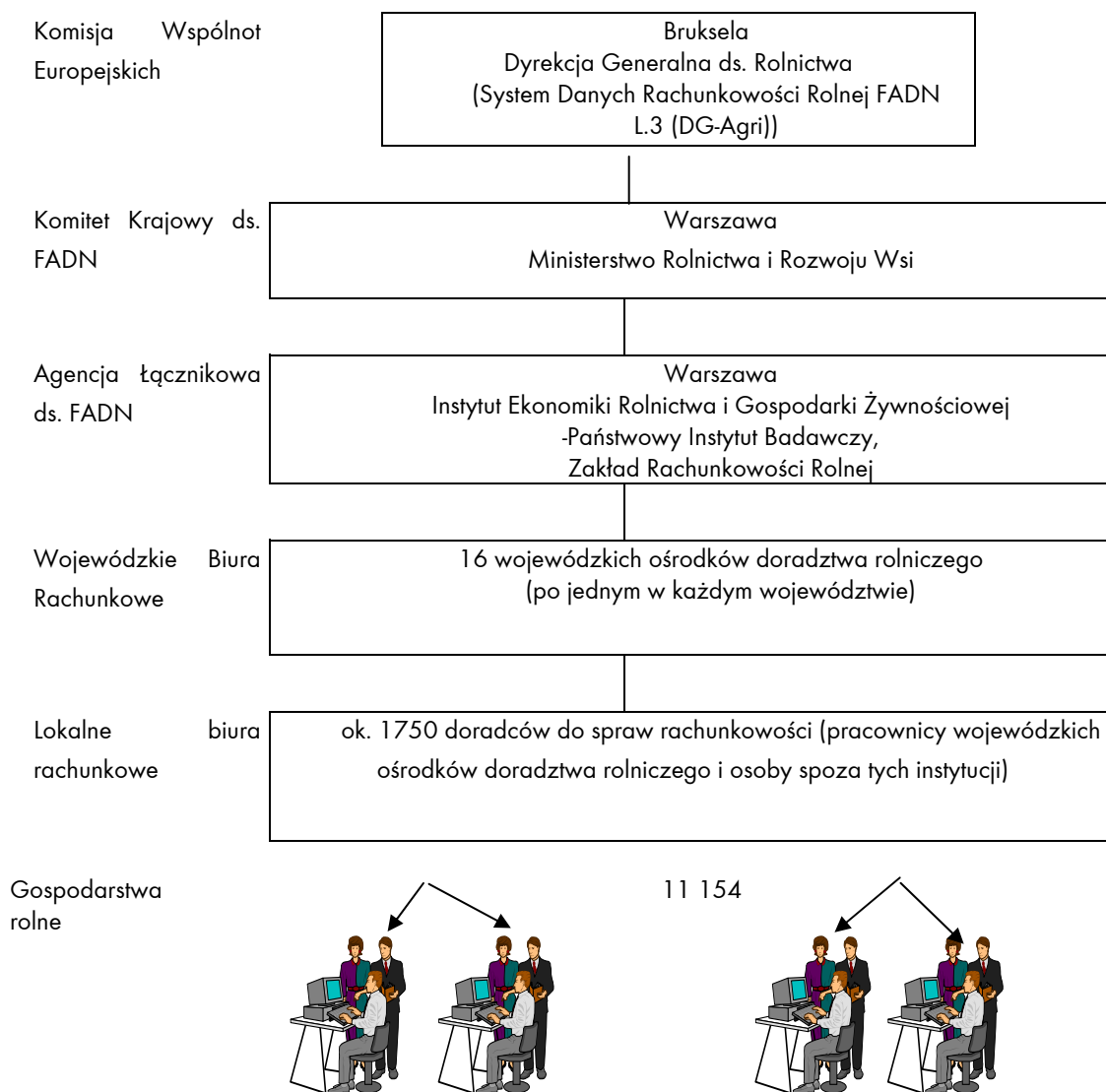
Schemat 1. Podział Polski na regiony FADN

Informacja o podziale terytorium Polski na cztery regiony FADN zawarta jest w aneksie do Traktatu o przystąpieniu Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej, podpisanego 16 kwietnia 2004 roku w Atenach, a także w Rozporządzeniu Komisji UE

nr 730/2004 z 19 kwietnia 2004 r. ² zmieniającym rozporządzenie nr 1859/82, w którym oprócz nazw regionów zastosowano systemowe oznaczenie numeryczne regionów.

Schemat 2. Struktura organizacyjna systemu zbierania i wykorzystywania danych rachunkowych z gospodarstw rolnych w Polsce w 2010 r.

W trakcie realizacji zadań w ramach Polskiego FADN systematycznie zmniejsza się liczba współpracujących doradców. W 2010 roku nastąpiło dalsze zmniejszenie liczby doradców do spraw rachunkowości o 113 osób. Liczba doradców uczestniczących w Polskim FADN uległa obniżeniu: w 2005 r. o 215 osób, w 2006 r. o 173 osoby, w 2007 r. o 44 osoby

² Commission Regulation No 730/2004 of 19 April 2004 adapting Regulation No 1859/82 concerning the selection of returning holdings for the purpose of determining incomes of agricultural holdings by reason of the accession of the Czech Republic, Estonia, Cyprus, Latvia, Lithuania, Hungary, Malta, Poland, Slovenia and Slovakia to the European Union.

w 2008 r. o 40 osób, a w 2009 o 31 osób (łącznie od 2004 roku ilość doradców zmniejszyła się o 629 osób tj. o 26%). Zmiany te spowodowały zwiększenie liczby księzek na 1 osobę oraz usprawniły proces szkolenia i poprawiły jakość zbieranych danych z gospodarstw.

Ze względu na nową strukturę i zmniejszoną liczbę gospodarstw dobieranych do badań w 2010 roku, 1667 gospodarstw rolnych spośród uczestniczących w Polskim FADN w 2009 r. nie kontynuuje współpracy w 2010 r. Dla poprawienia struktury próby włączono do badań 412 nowych gospodarstw. Klasyfikacja gospodarstwa rolnego była przeprowadzana z użyciem opracowanych w Zakładzie Rachunkowości Rolnej³ narzędzi w postaci kwestionariusza inwentaryzacyjnego (dla ustalenia powierzchni upraw i stanu zwierząt) i oprogramowania „GosRol” wyznaczającego wielkość ekonomiczną i typ rolniczy gospodarstwa rolnego.

5. Populacja generalna gospodarstw rolnych w Polsce, pole obserwacji i próba gospodarstw Polskiego FADN

Zgodnie z decyzją Krajowego Komitetu do Spraw Systemu Zbierania i Wykorzystywania danych Rachunkowych z Gospodarstw Rolnych z dnia 26 sierpnia 2009 r. został zatwierdzony do realizacji w roku 2010 nowy plan wyboru gospodarstw rolnych Polskiego FADN zmieniający plan wyboru obowiązujący od 2008 roku.

Podstawą przeprowadzenia nowej klasyfikacji gospodarstw rolnych funkcjonujących na terytorium Polski były:

1. Cztery regiony FADN,
2. Na bazie zestawów parametrów SGM „2004” obliczono parametry standardowej produkcji (SO) – zestaw przejściowy obejmujący 3-letni okres referencyjny za lata 2003-2004-2005 (osobno dla każdego Regionu SGM).

Postępując zgodnie z wytycznymi Decyzji Komisji Europejskiej w sprawie klasyfikacji gospodarstw rolnych, sklasyfikowano 2.005.688 gospodarstw rolnych. Ta populacja wytworzyła ok. 68 mld zł wartości SO.

Na podstawie struktury tworzenia tej wartości SO w Polsce, wyznaczono próg wielkości minimalnej gospodarstwa rolnego w polu obserwacji na poziomie 4.000 Euro.

³ Kwestionariusz i oprogramowanie wykonał zespół pod kierunkiem dr Dariusza Osucha.

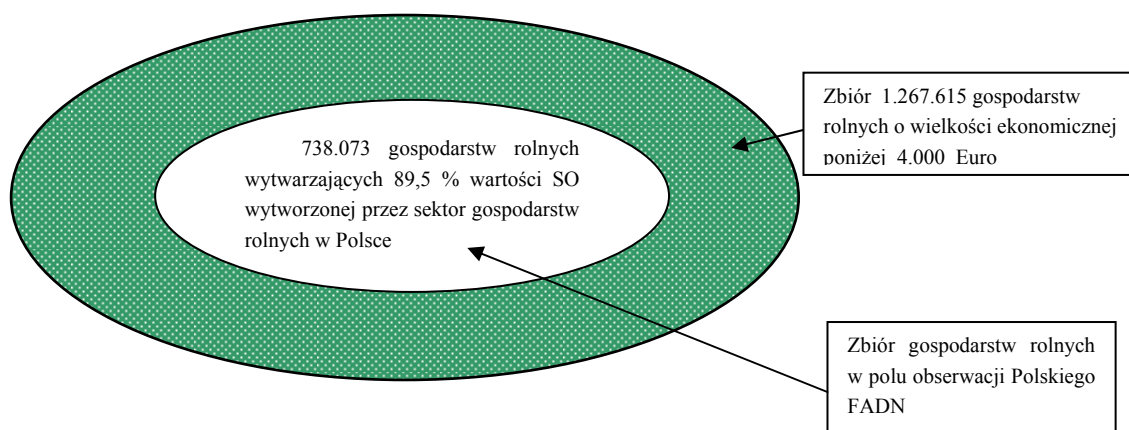
Pole obserwacji Polskiego FADN ustalone według wielkości minimalnej 4.000 Euro, objęło 738.073 gospodarstwa rolne, tworzące 89,5 % wartości SO, wytworzonej przez wszystkie sklasyfikowane gospodarstwa rolne w Polsce.

Posługując się odpowiednimi narzędziami statystycznymi, wyznaczono reprezentatywną próbę gospodarstw rolnych dla pola obserwacji Polskiego FADN. Upřednio pole obserwacji zostało podzielone na warstwy według trzech kryteriów:

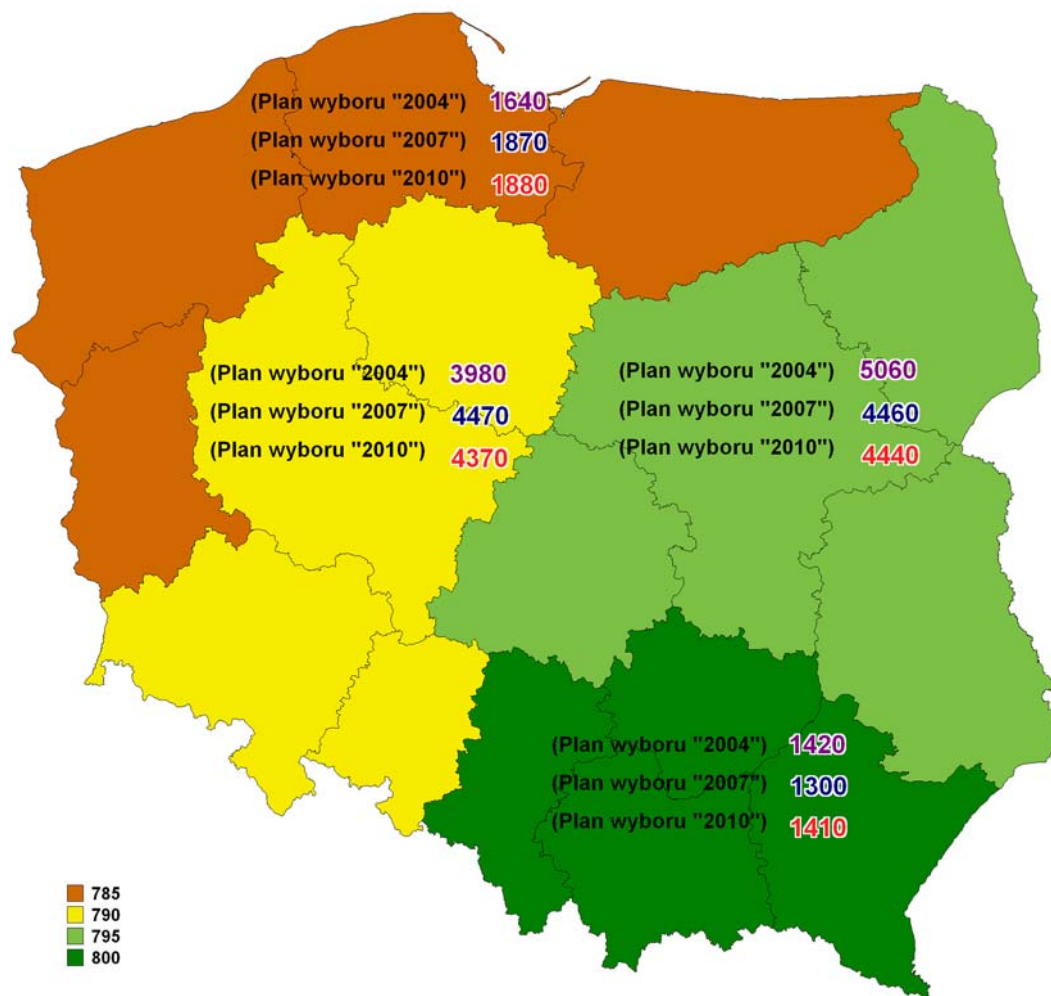
- o lokalizacji regionalnej,
- o wielkości ekonomicznej,
- o typu rolniczego.

Ustalona liczebność próby Polskiego FADN obejmuje 12 100 gospodarstw rolnych. To oznacza, że jedno gospodarstwo uczestniczące w systemie Polski FADN reprezentuje średnio prawie 61 gospodarstw znajdujących się w polu obserwacji.

Schemat 3. Pole obserwacji Polskiego FADN

Schemat 4. Rozkład próby gospodarstw rolnych do prowadzenia rachunkowości w ramach Polskiego FADN wg 4 regionów – 12100 gospodarstw

Źródło: Rozporządzenia Komisji: nr 730/2004 z dnia 19 kwietnia 2004 (dotyczy realizacji Planu wyboru w 2004 roku); nr 1470/2007 z 13 grudnia 2007 zmieniające rozporządzenie (EWG) nr 1859/82, dotyczące wyboru gospodarstw przekazujących dane do celów określania dochodów gospodarstw rolnych (dotyczy realizacji Planu wyboru w 2008 roku), nr 1291/2009 z dnia 18 grudnia 2009 (dotyczy realizacji Planu wyboru 2010 roku).

6. Struktura próby gospodarstw rolnych Polskiego FADN

W pięciu kolejnych tabelach przedstawiono strukturę próby⁴ w poszczególnych regionach FADN i sumaryczną dla Polski (Plan Wyboru 12100 gospodarstw).

Tabela 1. Liczebność i struktura próby gospodarstw rolnych w regionie 785

		ES							Razem
		4 000 -< 8 000	8 000 -< 15 000	15 000 -< 25 000	25 000 -< 50 000	50 000 -< 100 000	100 000 -< 500 000	>= 500 000	
		3	4	5	6	7	8-9	10-14	
GTF	1	33	34	30	75	74	72	13	331
	2	4	7	7	17	20	15	3	73
	3								
	4	25	54	83	174	103	24	3	466
	5	9	15	22	63	76	79	14	278
	6	4	4	3	6	7	5		29
	7	38	95	92	99	35	9		368
	8	49	73	51	81	49	25	7	335
Razem		162	282	288	515	364	229	40	1 880

Tabela 2. Liczebność i struktura próby gospodarstw rolnych w regionie 790

		ES							Razem
		4 000 -< 8 000	8 000 -< 15 000	15 000 -< 25 000	25 000 -< 50 000	50 000 -< 100 000	100 000 -< 500 000	>= 500 000	
		3	4	5	6	7	8-9	10-14	
GTF	1	67	68	56	121	109	77	11	509
	2	12	24	28	79	72	34	5	254
	3	5	5	4	5	3			22
	4	25	43	57	131	92	21	3	372
	5	41	81	112	315	287	145	12	993
	6	6	8	7	13	8	5		47
	7	97	229	242	435	168	23	12	1 206
	8	114	175	158	272	155	62	31	967
Razem		367	633	664	1 371	894	367	74	4 370

⁴ Szczegółowe informacje na temat pola obserwacji i próby gospodarstw zawarte są w opracowaniu: Plan wyboru próby gospodarstw rolnych Polskiego FADN (od roku obrachunkowego 2007). IERiGŻ. Warszawa, październik 2006.

Tabela 3. Liczebność i struktura próby gospodarstw rolnych w regionie 795

		ES							Razem
		4 000 -< 8 000	8 000 -< 15 000	15 000 -< 25 000	25 000 -< 50 000	50 000 -< 100 000	100 000 -< 500 000	>= 500 000	
		3	4	5	6	7	8-9	10-14	
GTF	1	42	35	40	62	52	18		249
	2	9	17	39	117	109	52	4	347
	3	28	45	43	25	7			148
	4	102	166	301	443	153	18		1 183
	5	22	37	60	133	137	126	21	536
	6	16	18	18	18	9	4	3	86
	7	240	359	327	219	33	6		1 184
	8	198	196	149	112	36	13	3	707
Razem		657	873	977	1 129	536	237	31	4 440

Tabela 4. Liczebność i struktura próby gospodarstw rolnych w regionie 800

		ES							Razem
		4 000 -< 8 000	8 000 -< 15 000	15 000 -< 25 000	25 000 -< 50 000	50 000 -< 100 000	100 000 -< 500 000	>= 500 000	
		3	4	5	6	7	8-9	10-14	
GTF	1	20	17	18	32	22	9		118
	2	10	17	27	47	40	22	4	167
	3	10	8	4	3				25
	4	73	37	29	37	16	6		198
	5	12	16	22	45	51	41	9	196
	6	9	8	8	6				31
	7	174	93	42	24	7			340
	8	143	83	43	33	21	9	3	335
Razem		451	279	193	227	157	87	16	1 410

Tabela 5. Liczebność i struktura próby gospodarstw rolnych razem w Polsce

		ES						Razem	
		4 000 -< 8 000	8 000 -< 15 000	15 000 -< 25 000	25 000 -< 50 000	50 000 -< 100 000	100 000 -< 500 000		>= 500 000
		3	4	5	6	7	8-9		10-14
GTF	1	162	154	144	290	257	176	24	1 207
	2	35	65	101	260	241	123	16	841
	3	43	58	57	33	10			195
	4	225	300	470	785	364	69	6	2 219
	5	84	149	216	556	551	391	56	2 003
	6	35	38	36	43	24	14	3	193
	7	549	776	703	777	243	38	12	3 098
	8	504	527	401	498	261	109	44	2 344
Razem		1 637	2 067	2 122	3 242	1 951	920	161	12 100

7. Realizacja planu wyboru

Ocenę realizacji planu wyboru przeprowadzono na podstawie danych uzyskanych z wszystkich biur rachunkowych, w tym z biura rachunkowego nr 17, do którego zaliczeni są pracownicy Zakładu Rachunkowości Rolnej IERiGŻ-PIB, zbierający dane rachunkowe w ramach dodatkowych obowiązków zawodowych.

Ocenę wykonano na podstawie danych obejmujących wyłącznie gospodarstwa indywidualne (bez gospodarstw posiadających osobowość prawną) prowadzące rachunkowość od początku 2010 r.

Do oceny przyjęto realizację wyznaczonego na 2010 rok doboru 11 000 gospodarstw.

Tabela 6. Realizacja planu wyboru wg typów rolniczych w 2010 r.

Polska

Typ rolniczy	Plan wyboru	Realizacja planu	Odchylenie szt.	Odchylenie %	Wskaźnik realizacji planu wyboru
1	1120	1791	671	59,9	>
2	772	452	-320	-41,5	<
3	175	382	207	118,3	>
4	2011	2649	638	31,7	>
5	1824	1617	-207	-11,3	OK.
6	179	231	52	29,1	>
7	2791	1856	-935	-33,5	<
8	2128	2176	48	2,3	OK.
Razem	11 000	11 154	154	1,4	OK.

Tabela 7. Realizacja planu wyboru wg wielkości ekonomicznej w 2010 r.

Polska

Klasa wielkości ES	3	4	5	6	7	8	10	Razem
Plan wyboru	1475	1859	1909	2919	1759	920	159	11 000
Realizacja planu	1177	1987	2338	3178	1744	701	29	11 154
Odchylenie liczba	-298	128	429	259	-15	-219	-130	154
Odchylenie %	-20,2	6,9	22,5	8,9	-0,9	-23,8	-81,8	1,4
Wskaźnik realizacji planu wyboru	<	OK.	>	OK.	OK.	<	<	OK.

Tabela 8. Realizacja planu wyboru wg typów rolniczych w 2010 r.
Region Pomorze i Mazury (785)

Typ rolniczy	Plan wyboru	Realizacja planu	Odchylenie szt.	Odchylenie %	Wskaźnik realizacji planu wyboru
1	317	407	90	28,4	>
2	69	35	-34	-49,3	<
3	0	0	0	0,0	OK.
4	429	487	58	13,5	OK.
5	246	224	-22	-8,9	OK.
6	28	21	-7	-25,0	<
7	334	237	-97	-29,0	<
8	307	322	15	4,9	OK.
Razem	1 730	1 733	3	0,2	OK.

Tabela 9. Realizacja planu wyboru wg wielkości ekonomicznej w 2010 r.
Region Pomorze i Mazury (785)

Klasa wielkości ES	3	4	5	6	7	8	10	Razem
Plan wyboru	148	254	259	468	330	229	42	1 730
Realizacja planu	94	259	361	594	290	128	7	1 733
Odchylenie liczba	-54	5	102	126	-40	-101	-35	3
Odchylenie %	-36,5	2,0	39,4	26,9	-12,1	-44,1	-83,3	0,2
Wskaźnik realizacji planu wyboru	<	OK.	>	>	OK.	<	<	OK.

Tabela 10. Realizacja planu wyboru wg typów rolniczych w 2010 r.
Region Wielkopolska i Śląsk (790)

Typ rolniczy	Plan wyboru	Realizacja planu	Odchylenie szt.	Odchylenie %	Wskaźnik realizacji planu wyboru
1	469	809	340	72,5	>
2	233	130	-103	-44,2	<
3	20	49	29	145,0	>
4	338	505	167	49,4	>
5	896	838	-58	-6,5	OK.
6	45	37	-8	-17,8	OK.
7	1087	757	-330	-30,4	<
8	882	883	1	0,1	OK.
Razem	3 970	4 008	38	1,0	OK.

Tabela 11. Realizacja planu wyboru wg wielkości ekonomicznej w 2010 r.
Region Wielkopolska i Śląsk (790)

Klasa wielkości ES	3	4	5	6	7	8	10	Razem
Plan wyboru	332	571	598	1231	804	367	67	3 970
Realizacja planu	238	483	702	1349	882	346	8	4 008
Odchylenie liczba	-94	-88	104	118	78	-21	-59	38
Odchylenie %	-28,3	-15,4	17,4	9,6	9,7	-5,7	-88,1	1,0
Wskaźnik realizacji planu wyboru	<	OK.	OK.	OK.	OK.	OK.	<	OK.

Tabela 12. Realizacja planu wyboru wg typów rolniczych w 2010 r.
Region Mazowsze i Podlasie (795)

Typ rolniczy	Plan wyboru	Realizacja planu	Odchylenie szt.	Odchylenie %	Wskaźnik realizacji planu wyboru
1	226	390	164	72,6	>
2	317	187	-130	-41,0	<
3	132	240	108	81,8	>
4	1065	1408	343	32,2	>
5	500	429	-71	-14,2	OK.
6	78	137	59	75,6	>
7	1064	649	-415	-39,0	<
8	638	673	35	5,5	OK.
Razem	4 020	4 113	93	2,3	OK.

Tabela 13. Realizacja planu wyboru wg wielkości ekonomicznej w 2010 r.
Region Mazowsze i Podlasie (795)

Klasa wielkości ES	3	4	5	6	7	8	10	Razem
Plan wyboru	590	785	877	1015	483	237	33	4 020
Realizacja planu	569	909	1017	996	458	154	10	4 113
Odchylenie liczba	-21	124	140	-19	-25	-83	-23	93
Odchylenie %	-3,6	15,8	16,0	-1,9	-5,2	-35,0	-69,7	2,3
Wskaźnik realizacji planu wyboru	OK.	OK.	OK.	OK.	OK.	<	<	OK.

Tabela 14. Realizacja planu wyboru wg typów rolniczych w 2010 r.
Region Małopolska i Pogórze (800)

Typ rolniczy	Plan wyboru	Realizacja planu	Odchylenie szt.	Odchylenie %	
1	108	185	77	71,3	>
2	153	100	-53	-34,6	<
3	23	93	70	304,3	>
4	179	249	70	39,1	>
5	182	126	-56	-30,8	<
6	28	36	8	28,6	>
7	306	213	-93	-30,4	<
8	301	298	-3	-1,0	OK.
Razem	1 280	1 300	20	1,6	OK.

Tabela 15. Realizacja planu wyboru wg wielkości ekonomicznej w 2010 r.
Region Małopolska i Pogórze (800)

Klasa wielkości ES	3	4	5	6	7	8	10	Razem
Plan wyboru	405	249	175	205	142	87	17	1 280
Realizacja planu	276	336	258	239	114	73	4	1 300
Odchylenie liczba	-129	87	83	34	-28	-14	-13	20
Odchylenie %	-31,9	34,9	47,4	16,6	-19,7	-16,1	-76,5	1,6
Wskaźnik realizacji planu wyboru	<	>	>	OK.	OK.	OK.	<	OK.

W zaprezentowanych powyżej tabelach zamieszczono parametry obrazujące odchylenia realizowanej próby od planu wyboru (w liczbach bezwzględnych i w procentach), według typów rolniczych i klas wielkości ekonomicznej w poszczególnych regionach FADN. Dla umożliwienia szybkiej oceny realizacji planu wyboru gospodarstw zamieszczono wskaźniki realizacji planu wyboru na odpowiednio pokolorowanych polach. Kolor żółty wskazuje przekroczenie powyżej 20%. Kolor czerwony wskazuje niedobór powyżej 20%. Kolor jasnozielony oznacza grupę gdzie odchylenia od planu zawierają się w granicach (+ -)10%-20%. Ta grupa znajduje się w stanie wymagającym monitorowania. Kolor ciemnozielony oznacza grupę, gdzie odchylenia od planu zawierają się w granicach (+ -) 0%-10%, co uznawane jest za stan optymalny.

Z zaprezentowanej analizy odchyień struktury pozyskanych gospodarstw indywidualnych od całego planu wyboru próby gospodarstw rolnych Polskiego FADN, opracowanego i zatwierdzonego w 2009 r. przez Komitet Krajowy ds. Polskiego FADN wynika, że w realizacji planu doboru dla całego kraju w 2010 roku został uzyskany wynik:

- zadowalający pod względem typów rolniczych 5 i 8, niezadowalający w pozostałych typach: w 4 i 6, gdzie wystąpiły nadwyżki po ok. 30%, w 3 nadwyżka wyniosła ponad 100%, natomiast niedobory wystąpiły w typie 2 - (41,5%) i w typie 7 - (33,5%),

- pod względem klas wielkości ekonomicznej sytuacja przedstawia się korzystniej: zadowalająco w klasach 4, 6 i 7, w klasach 3 i 8 wystąpiły niewielkie niedobory, a w klasie 5 22,5% nadwyżki, natomiast najgorzej przedstawia się sytuacja w klasie 10, gdzie wystąpił niedobór 81,8%. Zasadniczy problem istnieje z pozyskaniem gospodarstw w 10 klasie wielkości ekonomicznej. Klasa ta zostanie częściowo uzupełniona o gospodarstwa posiadające osobowość prawną, co w jakimś stopniu poprawi strukturę planu doboru, lecz nie rozwiąże w pełni problemu.

Oceniając dobór próby gospodarstw rolnych dla Polskiego FADN w 2010 r. według regionów FADN na podstawie analizy odchyleń należy uznać, że:

- według typów rolniczych został uzyskany wynik:

- w regionie 785 zadowalający, lecz wymagający poprawy wśród typów 1, 6, 7 i szczególnie w typie 2,
- w regionie 790 mniej zadowalający i wymagający poprawy w typach 2 i 7 oraz szczególnie w typach 1 i 3,
- w regionie 795 niezadowalający i poza typami 5 i 8 wymagający poprawy w pozostałych typach, a szczególnie w typach 1 i 6,
- w regionie 800 niezadowalający i poza typem 8 wymagający poprawy w pozostałych typach, głównie w typach 1 i 3,

- według klas wielkości ekonomicznej został uzyskany wynik:

- uzyskano zadowalający rezultat realizacji próby.
- najkorzystniejsza sytuacja jest w regionach 790 i 800, w których poprawy wymagają klasy 3 i 10 oraz w regionie 795 wymagającym poprawy w klasach 8 i 10.
- mniej korzystnie przedstawia się sytuacja w regionie 785 wymagającym poprawy w klasach 3, 8 i 10.
- w wyższych klasach wielkości ekonomicznej ES niedobory gospodarstw zostaną częściowo uzupełnione gospodarstwami z osobowością prawną, lecz to nie rozwiąże w pełni problemu.

Wykazana w analizie struktura odchyleń wskazuje na pogorszenie sytuacji powstałej na skutek przyjęcia do realizacji nowej typologii gospodarstw rolnych oraz nowego planu wyboru gospodarstw według typów rolniczych i według klas wielkości ekonomicznej. Ponadto (ze względu na nabyte doświadczenie i umiejętności rolników) zdecydowano się dobór gospodarstw oprzeć na gospodarstwach będących już w badaniach, a dojście do zadowalającego doboru próby rozłożyć na kolejne 2 lata.

W pierwszej kolejności należy dążyć do poprawy sytuacji doboru gospodarstw rolnych wg typów rolniczych we wszystkich regionach, natomiast wg wielkości ekonomicznej w regionie Pomorze i Mazury (785) oraz Małopolska i Pogórze (800). Pierwszy etap korekty aktualnej struktury realizacji doboru gospodarstw rolnych może być dokonany w następnym roku. Jest to możliwe po uzyskaniu informacji na temat struktury gospodarstw rolnych wyliczonej na podstawie danych z poprzedniego roku.

Należy podkreślić, że realizacja doboru próby 11000 gospodarstw ogółem w regionach FADN mieści się w przedziale 0,2 - 2,3 %. Odnosząc to do Planu Wyboru 12100 gospodarstw nie spowoduje to przekroczenia dopuszczalnego odchylenia.

Zgodnie z Rozporządzeniem Komisji Europejskiej⁵ zadowalający stopień realizacji planu wyboru na szczeblu regionu występuje w sytuacji, gdy wielkość zbioru nie jest mniejsza od 80% oczekiwanej liczby gospodarstw w regionie, wykazanej w Rozporządzeniu Komisji nr 730/2004 z 19 kwietnia 2004 r.

Tabela 16. Przykład parametryczno-graficznej oceny realizacji planu wyboru gospodarstw rolnych FADN wykonywanej przez Komisję Europejską

Type of farm	Number to be selected	Number selected	Difference	%	Completeness indicator
1	330	416	86	26,061	>
2	178	165	-13	-7,303	OK
3	160	175	15	9,375	OK
4	70	77	7	10	OK
5	448	410	-38	-8,482	OK
6	597	682	85	14,238	OK
8	161	184	23	14,286	OK

W przypadku odchyień przekraczających tę granicę, przewidziane jest działanie restrykcyjne wobec Agencji Łącznikowej, polegające na obniżeniu opłaty za każde sprawozdanie z gospodarstwa rolnego FADN, pochodzące z tego regionu. W latach 2005 i 2006 opłata za każde gospodarstwo była obniżana o 10%, a od 2007 r. o 20%. Zaszła zatem potrzeba podejmowania działań zapewniających utrzymanie odchyień od planu (niedoborów) w dopuszczalnych granicach. Jednym z praktycznych sposobów zapobieżenia tego rodzaju restrykcjom jest posiadanie bardziej licznej bazy gospodarstw rolnych uczestniczących w Polskim FADN w każdym z czterech regionów FADN, od określonej w Rozporządzeniu nr 730/2004. Zgodnie z opinią wyrażoną podczas posiedzenia Komitetu Krajowego w 2007 r. Agencja Łącznikowa Polskiego FADN rozpoczęła takie działania poczynając od roku obrachunkowego 2008. Jednak, jak wspomniano we wstępie, ze względu

⁵ Commission Regulation (EC) No 2204/2004 of 21 December 2004 amending Regulation (EEC) No 1915/83 on certain detailed implementing rules concerning the keeping of accounts for the purpose of determining the incomes of agricultural holdings.

na zmniejszenie środków na realizację zadania w 2010 roku zmniejszono liczbę gospodarstw w badaniach i wymienione wyżej działanie zostało zahamowane.

Brak wspomnianej powyżej rezerwy gospodarstw w każdym z czterech regionów FADN oraz nałożenie się zmiany zasad doboru gospodarstw może stworzyć zagrożenie przekroczenia granic (+ - 20%) i grozić działaniami restrykcyjnymi Komisji Europejskiej wobec Agencji Łącznikowej.